

Ögonkontakt

- betydelser i psykoterapi med ung vuxen man

Bengt Sundberg

UngaVuxna – dagarna 2016

Innehåll

- Inledning
- Erik (fingerat namn)
- Blicken
- Gåtfullhet
- Trauman
- Skam
- Reflektioner
- Litteratur

Inledning

- Redigerat, kompletterat sammandrag av muntlig framställning, begränsat och förändrat av etiska skäl
- Symboldramabilder kan ej visas i denna framställning av etiska skäl (visade på Unga Vuxna - dagarna)
 - Symboldrama kan ses som en djuppsykologisk bearbetning av grundproblematik i korta koncentrerade moment och i mer långvarig personlighetsutveckling, där terapiprocessen länkas till upplevelser i en inre bildvärld. Tidiga erfarenheter kan strukturerat och gradvis införlivas och återge kraft till livsförändringar mot ett större och mer helt sammanhang. Symboldramat skildras i målade eller tecknade bilder.
- Terapisessioner som drömmar (Campbell, 2013)
- Blickens betydelse genom kliniker, författare, reflektioner

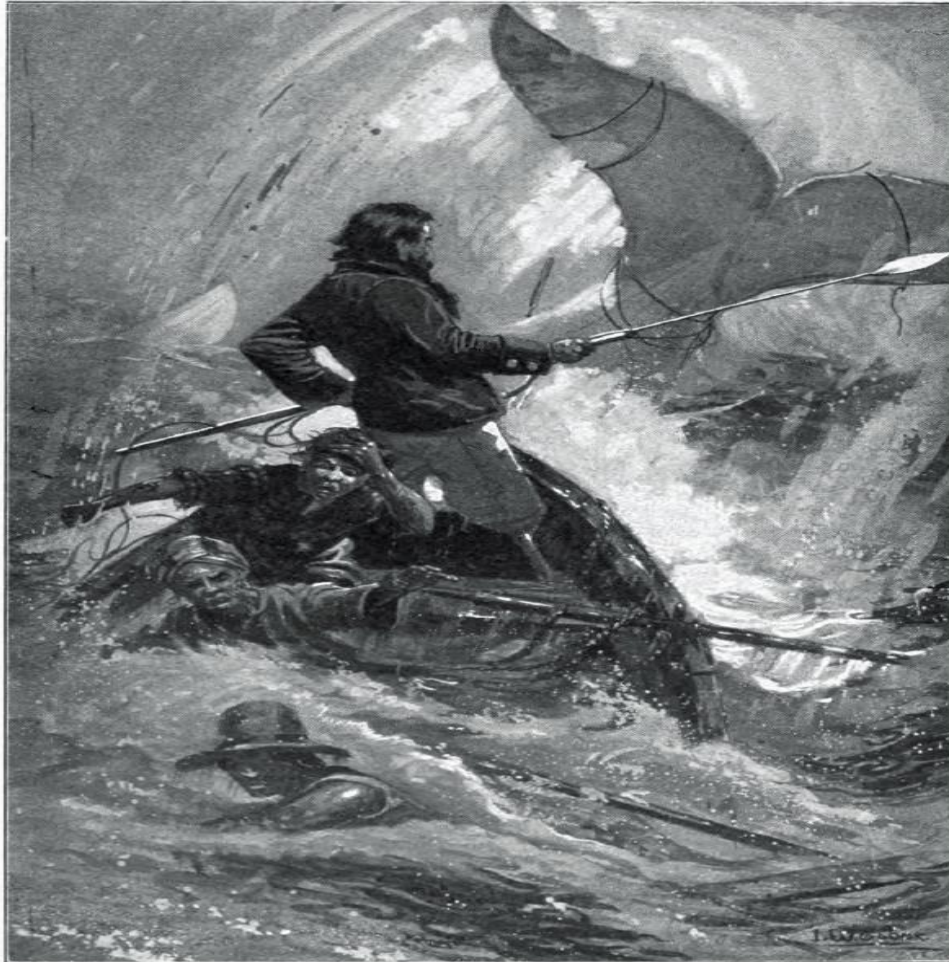
Erik

- Ung vuxen man (22)
- Tidigt dålig kontakt med mamma och pappa
- Mobbad under nästan hela sin skolgång (grundskola och gymnasium)
- Planerade självmordsplaner i gymnasiet
- Pappa med alkoholproblem lämnar plötsligt hemmet
- Bror 2 år yngre och syster 4 år yngre har också problem
- Psykodynamisk terapi med symboldrama
- Flera långa uppehåll i terapin, men har återkommit
- Från början ingen ”normal” blickkontakt i terapin

Blicken

- Tidiga upplevelser (Erik: ”något stämde inte med mamma och pappa”) (Stern, 1998)
- Ett fosters upplevelser av mammans sång (Solan, 2015)
- Babyn kan ej se konkret, uppfattar affekter hos mamman som normalt ger innerlighet, blir ”förklarad” bortom orden
- Babyn ser moderns ”talande ansikte”, ”levande ögon”
”kan inte se sig mätt”: vet sig önskad, får god anknytning
(Levinas: ”Ögat skiner inte – det talar”, ref. Ricoeur, 1992)
- God stämning kan bli fruktan: ger estetisk konflikt som kan orsaka ingång i paradoxen, schizo-paranoida pos.
(Meltzer, Winnicott, ref. Ramberg, 2008, 2010)

Estetisk konflikt: skrämmande hot (jmf Moby Dick), hotar sluka, men som också visar sig vara god

MOBY DICK SWAM SWIFTLY ROUND AND ROUND THE WRECKED CREW.

Gåtfullhet

- Om barn i huvudsak möts av dåliga erfarenheter, söker barnet undvika hotet och viker senare undan med blicken, blir likgiltig (Bowlby, Schore, ref. Ramberg, 2010)
- Relation och distans behövs (Buber 1985), då avvisanden upplevs överväga blir det svårt med närhet, fast det önskas
- Eriks otryggt undvikande anknytning, dysfunktionell ilska (Alle, Moore, Kuperminc & Bell, ref. Johansson, 2013)
- Erik i tidig symboldramabild: ”svart: kaos, rött: splittring (ilska), förvirring, blått: kämpande hopp”. Minskat kaos ger stress.
- Erik: ”en stund glatt barn, söker i raseri gripa modern men blir då fångad av henne i fruktan”. Upplever existentiell osäkerhet
- Vuxna kan också uppleva hot, speciellt i utsatta situationer. En snabb känslomässig reaktion kan då bygga på rädslan inför osäkerhet, det ogripbara i tillvaron

Trauman

- Frånvarande moder
- *Duino Elegies* "Don't you think I'm right? -You, father whose life tasted so bitter - after you tasted mine – the first thick doses of my necessity ... - you who loved me for my little beginning of love for you – I always lost track of – because the distance in your face – even as i loved it – turned into outer space – where you no longer existed... - - Who shows a child as he really is? – Who sees him among the stars – And puts the measure of distance in his hand?... - ... To contain death, the whole of death – even before life has begun – to contain it so gently and not to be angry – this is indescribable. (Rilke, 1912b, pp. 44-46, 48) ref. Annie Reiner (2012) ss. 24-25.
- Eriks upplevelse av frånvarande mamma, d.v.s. som *inte-någon* . Hans begär om ett hopp i det frånvarande (Bion, 1965, ref. Reiner 2012)
- Pappan till Eriks enda kompis i lågstadiet dog plötsligt, Erik fick ingen kontakt med kompisens på ett halvår
- Mobbning, ojämn fördelning av makt
- Eriks tidiga svåra ångest, mardrömmar, riskfylld sömngång
- Hot mot jämlikhet, följa massan - individuell frihet, hitta sin mänskliga plats
- Föräldrarnas skilsmässa då Erik är 16 år (Lennér Axelsson, 2010)

Trauman

- Eriks tidiga bild av ett träd i terapin är ensamt, onormalt och bladlöst. Han känner igen sig, ensam i livets oberäkneliga mening (Kierkegaard, 1843/1986)
- Eriks förnekelse av sin potential som sig själv
- Frestande att mildra Eriks trauman genom direkta behov, men tidig längtan kan ej enkelt mildras i efterhand (Killingmo & Gullestad, 2011; Sundberg, 2009)

Men...

- Primära begär i personligheten kan utforskas, bejakas, omstruktureras genom mentala inre bilder i terapeutisk överföring till aktuella möjligheter
- Lösning av trauman, dyadisk till triadisk relation, djupt sorgearbete (Miller, 1989)
- Existentiella villkor och frågor, Eriks sökande, förberedelser, livsviktiga förhållningssätt, begär bortom det självupptagna, möta sig själv, sin ensamhet
- Eriks unika egna ställningstaganden
- Tillitsskapande miljö, överleva utan att Erik blir fördömd

Skam

- Dålig kontakt med mamma, tidig separationsskräck och panik, barn viker undan med blicken, psykofysisk kollaps, barnets illusion om att inte duga, vit skam (Ramberg, 2015)
- Erik sannolikt tidig debut av skam (Kjellqvist, 2012; Lacan, Tomkins, ref. Ramberg, 2015; Cullberg Weston, 2008)
- Bearbeta skam senare i livet, tre skeden (Rössel, 2012)

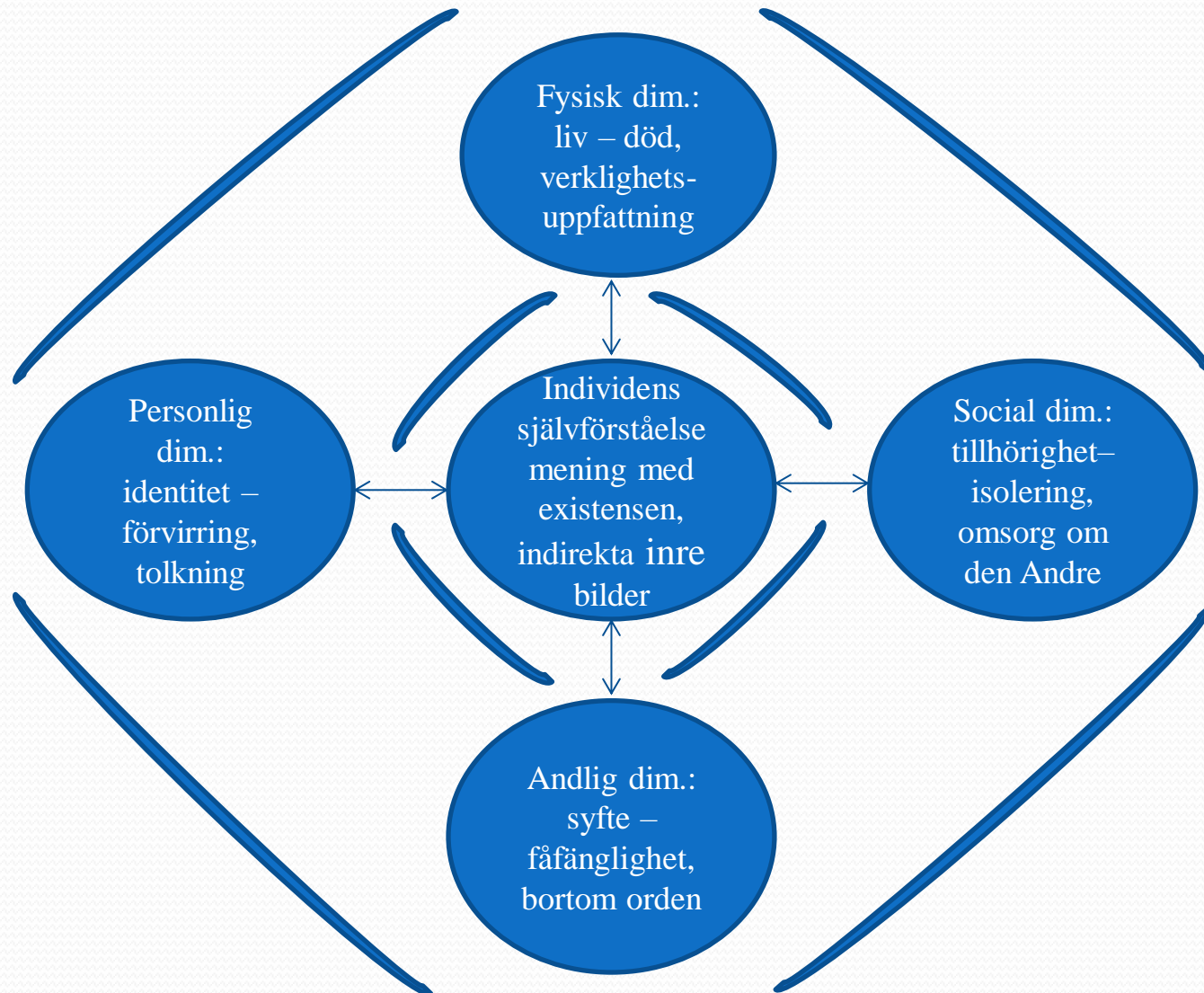
Skam

- Skeende med speglingar av Erik bearbetning av skam i sju steg (Kjellqvist, 2012)
- **Brist:** Älskad – oälskad; **Illusion:** Jag är älskad – jag duger inte, har fel; **Spricka:** Eriks kaos – klarar inte livet själv; **Självkänedom:** Sakta fördjupade relationer, inre bilder har i symboldramer getts ord, gränstillstånd ger nya upplevelser av att existera; **Sorg:** Eriks undertext ges ord, längtan, hopp om försoning ökar; **Längtan:** Eriks kreativa egna språng, äkthet får utrymme och ljus; **Liv i verklighet och äkthet:** Att stå ut med äktheten – fast eftersträvad. ”Lille” Eriks inre vanmakt, ödsliga inre bilder – försoning med ljus och mörker, mer ögonkontakt
- Eriks trädbild senare i terapin: Ensamt träd, men med färg, är levande. Han bearbetar vidare, hans känslor i ord ges tydligare

Reflektioner

- Eriks underfundiga meningar, undertexter
- Terapeutens förståelse, tolkning, reflektion
(May, 1972; Killingmo & Gullestad, 2011)
- Primär ontologisk otrygghet (Laing, 1972; Johannisson, 2009)
- Minnen, ung vuxens sublima aspekter, vi är inte bara barn av vår tid – vi lever bara en gång (Reiner, 2012)
- Söka integrera det omöjliga i terapi (Kristeva, 1992)
- Beträda svagare områden (May, 1983/1986; Öquist, 1995)
- Mänskligt skapande på besynnerliga vägar – bortom orden

Reflektioner kring självförståelsens möjliga djup i den terapeutiska processen

Litteratur

- Bion, W.R. (1965). Transformations. In: *Seven Servants* (pp.1-183). New York: Jason Aronsson: Basic Books. 1977.
- Buber, M. (1985). *Jag och Du*. Stockholm: Petra Bokförlag.
- Campbell, J. (2013). *Freudian Passions*. London: Karnac Books Ltd.
- Cullberg Weston, M. (2008). *Från skam till självrespekt*. Lund: Natur & Kultur.
- Johannisson, K. (2009). *Melankoliska rum. Om ångest, leda och sårbarhet i förfluten tid och nutid*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Johansson, C. (2013). *Perception of touch – developmental and personality factors in touch avoidance*. Doctoral dissertation (spikblad). Lunds Universitet.
- Killingmo, B. & Gullestad, S.E. (2011). *Undertexten – psykoanalytisk terapi i praktiken*. Stockholm: Liber.
- Kjellqvist, E-B. (2012). Skam, yttringar, försvar och sju steg. I: *Skam*. Björklind, C., Olsson, E. (red.). Svenska psykoanalytiska föreningens skriftserie. Nr 12, 2012 ss. 40-57.
- Kristeva, J. (1991). *Främlingar för oss själva*. Lund: Natur & Kultur.
- Laing, R.D. (1960/1976). The divided self. Svensk övers. *Det kluvna jaget*. Stockholm: Aldus/Bonnier.
- Lennér Axelsson, B. (2010). *Förluster*. Lund: Natur & Kultur.
- May, R. (1972). Love and Will. Svensk övers. *Kärlek och vilja*. Stockholm: Bonniers.
- May, R. (1983). The discovery of being. Svensk övers. *Den omätbara människan*. Stockholm: Bonniers.
- Miller, A. (1989). *Det självutplånande barnet och sökandet efter en äkta identitet*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Ramberg, L. (2008). Donald Meltzers estetiska konflikt och dess avspeglings i kliniskt arbete. I: *Matrix* 2008:2, 2008:3.
- Ramberg, L. (2010). *Om livet kring födseln och dess avspeglings i vuxenlivet. Skammen*. I: *Matrix*, 2010:4.
- Ramberg, L. (2015). Den vita skammen. I: *Psykoterapi*. Riksföreningen PsykoterpiCentrums Tidning, Nr 4, 2015 ss. 14-24.
- Reiner, A. (2012). *BION and BEING – Passion and the Creative Mind*. London: Karnac Books Ltd.
- Ricoeur, P. (1992). *Oneself as Another*. The University of Chicago Press. Not 40: Levinas, E. (1969). The face Speaks. In: *Totality and Infinity: An Essay on Exteriority, trans. A. Lingis*. Pittsburgh: Duquesne University Press, 1969, p 67.
- Rössel, R.J. (2012). Synas skamlig. I: *Skam* Björklind, C., Olsson, E. (red.). Svenska psykoanalytiska föreningens skriftserie. Nr 12, 2012 ss. 15-39.
- Solan, R. (2015). *The Enigma of Childhood*. London: Karnac Books Ltd.
- Stern, D. (1998). *Att bli sig själv*. Stockholm, Liber AB.
- Sundberg, B. (2009). *Att förstå och bli förstådd*. Masteruppsats. Linnéuniversitetet.
- Öquist, O. (1995). *Tyst erfarenhet*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.